

VERMINDERT DE OMTREK VAN HET HOOFD?

In het engelsche tijdschrift *Nature* van 3, 10 en 17 November 1881 vindt men eene reeks van mededeelingen door de heeren KESTEVEN, HYDE CLARK, TUCKETT, ROBERTS, SMITH, WILLOUGHBY, waaruit schijnt te blijken dat de gemiddelde omtrek van het hoofd der hoeden dragende Engelschen thans geringer is dan vóór 25—30 jaren. Deze uitkomst grondt zich op de door hoedenmakers te Londen, Manchester, Bristol, Glasgow sedert vele jaren gehouden aantekeningen van de grootte des omtreks der hoofden hunner klanten. Die omtrek wordt aangeduid in eene eigene maat, waarvan 7 eenheden gelijk zijn aan 22 engelsche duimen, derhalve 1 maatseenheid 3,15 duim of 80 millim. bedraagt. Elke eenheid wordt dan wederom in halve, vierde en achtste deelen verdeeld. Als voorbeelden mogen hier de aantekeningen omtrent de hoofden van eenige personen met bekende namen volgen, geleverd door een hoedenfabrikant te Londen, die blijkbaar zijne klanten onder de groote wereld heeft. Wij voegen er de tot millimeters herleide maten achter.

Lord CHELMSFORD	$6\frac{1}{2}$	520	millim.
Deken STANLEY	$6\frac{3}{4}$	440	—
Lord BEACONSFIELD	7	560	—
Prins van Wallis	7	560	—
CHARLES DICKENS	$7\frac{1}{8}$	570	—
Lord SELBORNE	$7\frac{1}{8}$	570	—
JOHN BRIGHT	$7\frac{1}{8}$	570	—
Lord RUSSELL	$7\frac{1}{4}$	580	—
Lord MACAULAY	$7\frac{3}{8}$	590	—
GLADSTONE	$7\frac{3}{8}$	590	—
THACKERAY	$7\frac{3}{8}$	590	—
LOUIS PHILIPPE	$7\frac{3}{4}$	620	—
Aartsbisschop van York	8	640	—

De gemiddelde uitkomst uit een 100-tal metingen in 1855 door denzelfden fabrikant gedaan bedroeg $7\frac{1}{2}_5$ of 563,2 millim., terwijl die voor een nog grooter getal hoeden, gemaakt in de jaren 1875—1880, $6\frac{19}{2}_1$ of 552,2 millim. bedraagt: derhalve een verschil van 11 millim.

Dergelijke verschillen, sommige nog iets grooter, zijn ook door andere hoedenmakers gevonden, bij vergelijking van de gemiddelde maten der hoeden die vóór een 30-tal jaren gemaakt werden met die van den tegenwoordigen tijd.

Mag men nu uit zulk eene vergelijking het besluit afleiden dat werkelijk het hoofd der hoedendragende volwassen Engelschen, derhalve van de tot de middenklassen en hoogere standen behoorende mannen daar te lande iets kleiner is geworden? Mag men, dan nog een stap verder gaande, daaruit afleiden dat ook de gemiddelde inhoud des schedels en bij gevolg ook de gemiddelde grootte en het gewicht der hersenen verminderd zijn? Zoo ja, dan zoude er grond bestaan om, in het maken van gevolgtrekkingen steeds verder gaande, daaruit te besluiten dat de verstandelijke ontwikkeling van het hedendaagsche engelsche geslacht beneden dat der vorige generatie staat. De algemeene uitkomsten toch van talrijke metingen, o. a. van die gedaan door LEBON en door BROCA ¹, leeren dat de omvang des schedels kleiner is bij de lagere rassen dan bij de hoogere, en, voor hetzelfde ras, kleiner bij de weinig ontwikkelden dan bij die standen, waartoe de verstandelijk meest ontwikkelden behooren. Deze uitkomst wordt zelfs bevestigd door de mededeeling van den boven bedoelden hoedenmaker, dat de gemiddelde binnen-omtrek van al de liverei-hoeden die hij sedert 1855 tot nu toe gemaakt heeft, $6\frac{27}{3}_2$ d. i. 548 millim. bedraagt, een cijfer dat kleiner is dan een der beide boven medegedeelde gemiddelden, waarbij de liverei-hoeden buitengesloten zijn.

Daar nu inderdaad geenerlei verschijnselen aanduiden dat zulk eene degradatie onder de zdogenaamd fatsoenlijke klasse in Engeland plaats heeft, — eer het tegendeel, te oordeelen naar de gedurende den loop der jaren zeer verbeterde onderwijs-inrichtingen en de talrijke ingevoerde examina in alle vakken van menschelijke kennis. — zoo is het niet te verwonderen, dat sommigen de juistheid der gevolgtrekkingen, uit zoodanige metingen afgeleid, in twijfel trekken. Prof. FLOWER heeft er reeds op opmerkzaam gemaakt dat de wijze van den hoed te dragen

¹ Een verslag hierover door Dr. LUBACH vindt men in jaargang 1878, bl. 377.

daarop van invloed kan zijn. Vroeger zette men den hoed meer achterwaarts en dieper op het hoofd, dus daar waar het haar dikker is, dan thans, nu het gewoonte is dien meer voor en boven op het hoofd te zetten. Ik zoude er nog wel eene andere gissing willen bijvoegen. Het komt mij namelijk voor, dat, althans hier te lande, mannen met een kaal hoofd veelvuldiger gezien worden dan in mijne jeugd, waarschijnlijk niet omdat er toen minder kale hoofden zullen geweest zijn, maar omdat de heeren vroeger er spoediger toe overgingen de kaalheid hunner schedels geheel of gedeeltelijk onder een pruikje te verbergen. Bovendien blijkt wel uit het boven gegeven lijstje van maten van hoeden van eenige bekende personen, dat de in Engeland gebruikelijke wijze van meting, waarbij slechts verschillen van 10 millim. worden aangeduid, weinig nauwkeurigheid toelaat.

Voor als nog moet derhalve de boven dit opstel geplaatste vraag onbeantwoord blijven. De gegevens tot eene vertrouwen verdienende beantwoording zijn onvoldoende. Toch zoude deze niet van gewicht ontbloot zijn. Een der schrijvers van *Nature* vraagt: "hoe is het hiermede in andere landen gesteld? Daarom heb ik mij gewend tot een der oudste hoedenfabrikanten hier ter stede, den heer LEENARTS, met de vraag of, volgens zijne langjarige ondervinding, de door hem geleverde hoeden gemiddeld thans iets kleiner zijn dan vroeger? Zijn antwoord luidde dat hij dit niet geloofde, maar het niet met zekerheid zeggen kon, omdat hij geene aantekening van de grootte der door hem geleverde hoeden hield. Alleen bewaarde hij de bij het gebruik van den bekenden comparateur van ALLIÉ uitgeslagen verkleinde vormen van kaartblad. Daarop nu worden wel de namen der koopers, maar niet de jaren, waarin de hoeden gekocht zijn, aangeteekend. Die vormen konden derhalve voor het nu beoogde doel van geen dienst zijn. Vroeger heeft genoemde heer voor mij zijne groote verzameling daarvan beschikbaar gesteld, en 512 van die vormen, welke dikwijls zeer uiteenloopen en onderling bijna evenveel verschillen als de bladeren van een boom, hebben mij gediend om deels door meting en berekening, deels langs graphischen weg, het gemiddelde middenvlak van het hoofd van de mannelijke, hoedendragende, Utrechtenaars te construeeren en af te beelden.¹ De omtrek van dit gemiddelde mid-

¹ Zie: *Le plan médian de la tête Néerlandaise, déterminé d'après une méthode nouvelle, publié par l'Académie Royale Néerlandaise des sciences* 1874, Pl. VI.

denvlak, waarvan de gedaante, wegens het groot getal van afzonderlijke gegevens, geacht mag worden eene inderdaad zeer groote mate van nauwkeurigheid te bezitten, bedraagt 576 millim., hetgeen merkelyk meer is dan de gemiddelde getallen, die voor engelsche hoofden zijn aangegeven. Vier rechtstreeks naar de vormen gereconstrueerde middenvlakken¹ hebben omtrekken van 550 tot 597 millim. Deze cijfers drukken echter geen minimum en maximum uit, daar de reconstructien niet geschied zijn met het doel deze laatsten te leeren kennen. Misschien bezitten andere hoedenmakers hier te lande betere gegevens om de gestelde vraag te beantwoorden. In dit geval houd ik mij voor de mededeeling daarvan aanbevolen.

Eindelijk nog eene opmerking. Ofschoon het waar moge zijn dat over het algemeen de intellectueele ontwikkeling gelijken tred houdt met de grootte en het gewicht der hersenen en bij gevolg met den omvang des schedels, zoo is dit toch een regel met vele uitzonderingen. De grootte der schedelholte wordt niet enkel bepaald door den omtrek maar ook door de hoogte des schedels. En dat het er verre af is dat een persoon met een buitengewoon groot hoofd ook altijd een buitengewoon groot verstand zoude bezitten, weet elk bij ondervinding, evenals dat somtijds een bijzonder klein hoofd de zetel kan zijn van zeer ontwikkelde verstandelijke vermogens. Het hoofd van een mijner vrienden heeft slechts een omtrek van 550 millim., en toch is hij een zeer kundig man, die zelfs door verscheidene uitvindingen blijken van groot vernuft heeft gegeven. Het hoofd van Lord CHELMSFORD, den onderwerper der Zoeloes, maar wiens zorgeloosheid ook de verschrikkelijke nederlaag of, juister, slachting zijner landgenooten te Isandhlwana veroorzaakt heeft, is trouwens nog merkelyk kleiner, indien men de boven medegedeelde maat vertrouwen mag.

¹ Ibid Pl. IV en V.